

Introducere

Nouă registre ale imaginarului lingvistic violent

Eseul de față propune, prin selecție, o scanare a mentalului românesc la nivelul imaginarului lingvistic violent. De aceea, el pornește de la un autor-cheie în ceea ce ne privește pe noi, românii, este vorba de Mihai Eminescu și publicistica sa la *Timpul*, și se încheie cu analiza scrisorilor de amenințare primite de o personalitate culturală, cu anvergură politică în postcomunismul românesc, Ana Blandiana (scrisorile parcurse de mine au fost primite de poetă în perioada 1990-1995). Între acești doi poli, abordez imaginarul lingvistic violent al altor doi scriitori-cheie pentru *psyche*-ul românesc, este vorba de Caragiale și Arghezi publiciști. Caragiale, pentru că "mofturile" sale au devenit emblematice pentru oricine invocă balcanismul, bizantinismul și miticismul românesc; cine consideră că o stare de fapt sau o situație este ridicolă și grotescă în România, folosește astăzi, ritualic, termenul "caragialism" sau "ca-n Caragiale". Arghezi, pentru că este cel mai dur pamfletar român, cu imaginarul satiric cel mai șocant, încălcând orice tabú-uri lingvistice. Panorama mea cuprinde, apoi, câteva studii de caz pe gazetele interbelice și de la începutul celui de-al doilea război mondial (în special de extremă dreaptă), pe *Scânteia* comunistă (1944-1950), *Adevărul*, *Azi* și *Dimineața* postcomuniste în 1990, dar și pe *România Mare* (cea mai dizgrațioasă revistă din România postcomunistă). Din acest potpuriu nu va lipsi revista-pamflet *Academia Cațavencu* și ruda sa, *Plai cu boi*, inedite prin zeflemeaua demolatoare la adresa viciilor nației. Firește că aș fi putut cuprinde mai mulți autori și reviste/gazete reprezentative și alcătui mai multe studii de caz, dar ceea ce m-a interesat a fost o radiografie prin selecție (subiectivă) a mentalului românesc reflectat de diferite epoci și condeie variate, dominate de temperamente la fel de deosebite ori, dimpotrivă, înrudite.

Cititorul va fi înțeles, cred, că acest parcurs, care merge de la 1877 (când Eminescu ajunge la *Timpul*) pînă în 2001 (când mi-au parvenit scrisorile de amenințare la adresa Anei Blandiana), are ca țintă stabilirea unor nuclee ale mentalului românesc. Scopul acestui eseu este, de aceea, de a face legătura între perioadele cercetate aici, prin trăsăturile comune de violență lingvistică ale românilor, în diferite contexte (político-istorice). Această violență lingvistică este concretizată, de obicei, printr-o teatralitate demonstrativă (și nu doar în campaniile electorale). În acest sens, am decodat nouă registre ale limbajului violent, specifice mentalului românesc, pe care le voi prezenta în cele ce urmează.

Cel dintîi este registrul *subuman*, prin care se urmărește declasarea celui incriminat prin raportarea sa la un statut diferit de cel omenesc. Acest registru se referă la structura de rebut și paria a celor vizați, dar există cazuri cînd subumanizarea este realizată printr-un atac corporal în care

subiectul acuzat este desconsiderat fizic și umilit. Termeni precum nimicuri, retardați, pleavă, scursuri sînt completați, în cazul atacului corporal, de cuvinte precum handicapat, paralytic etc.

Cel de-al doilea registru este cel pe care l-aș numi *igienizant*, întrucît calificativele detectează întotdeauna în individul vizat o cangrenă, o infecție, o molimă, care trebuie salubritată, astfel încît societatea să se însănătoșească (măcar teoretic). Prin acest al doilea registru avem acces, de fapt, la un nucleu tipic în mentalul colectiv general, acela al impurilor din cetatea antică, care erau alungați, sau chiar uciși, astfel încît cetatea să fie purificată, dacă nu de bună voie, atunci cu de-a sila. Impurii aceștia erau, însă, de obicei, niște țapi ispășitori. Așa-zișii drogați din Piața Universității, în timpul manifestației maraton din 1990, au fost catalogați mai cu seamă prin acest registru care încerca, de fapt, să justifice aprioric evacuarea brutală a protestatarilor în 13 iunie și violența mineriadă din 14-15 iunie 1990.

Cel de-al treilea registru este acela *infracțional*; deconstruiți pînă la stadiul delinvențelor, cei incriminați sunt, de obicei, taxați prin intermediul acestui registru care, uneori, are și o tentă argotică. Declasarea lor este ridicată la rang instituțional, pentru a se demonstra un statut decăzut - în mod public. De obicei, infracționalitatea taxată este una de drept comun, dar adesea funcționează și o infracționalitate politică: în cazul mentalului românesc (fie el manipulat propagandistic sau nu), acuza este de extremă dreaptă (cel puțin din 1945 pînă în 2000). De la golani și derbedei la contrarevoluționari și bande legionare, cei acuzați trec prin mai multe nuanțe infracționale: în toate situațiile, acuzatorii încearcă să anuleze prezumția de nevinovăție.

Cel de-al patrulea registru este acela de tip *bestiaru*, prin animalizarea adversarului; unii analiști folosesc, de altfel, termenul de zoopolitică, pentru a taxa spectacolele electorale din mass-media. Animalizarea adversarului este un registru la care se apelează la fel de des ca și la cel infracțional. Dar în cazul celui de-al patrulea registru intervine un element în plus, care teatralizează demonstrativ: ideea de circ, de menajerie ori grădina zoologică, locuită de o faună degradată, abjectă. Este o arcă a lui Noe maculată, dominată de animale și insecte (provenite din hominzi) care stîrnesc repulsie. De oameni-viermi sau șobolani, de păduchi, ploșnițe sau căpușe. De bovine și porcine care au fost, cîndva, oameni. Pentru a acorda acestui registru o contextualizare adecvată, injuratorii propun o spațializare anume: o fermă, junglă, ogradă unde aceste animale mișună, grohăie, se zvîrcolesc. Și sînt arătate cu degetul de către cei presupuși a fi încă oameni, nemetamorfozați, adică.

Al cincilea registru este acela *religios*; el poate fi religios-punitiv (incriminații sînt proiectați ca niște monștri ai Apocalipsului, de pildă), apoi desacralizant și satanizator. În ceea ce privește poporul român acest registru funcționează, dat fiind că există o religie de stat (ortodoxia) dominantă, care este utilizată, uneori, de către Putere (dar nu numai) pentru a-și consolida clișeele ideologice, tradiția, patriotismul declamat în scopuri propagandistice. Acuzatorii marșează, de obicei, pe ideea de blasfemie pusă în cîrca celor acuzați, care ar reprezenta, astfel, o sectă de eretici.

Sindromul liturghiilor negre este și el adus în discuție, uneori. Mefistofelizarea incriminațiilor este necesară și râvnită, în acest registru, pentru a legitima suprimarea lor în forță. Alteori, registrul este folosit la chiar demitizarea Bisericii naționale (a se vedea persiflarea ierarhilor ortodocși în pamfletele argheziene sau în *Academia Cațavencu*).

Cel de-al șaselea registru este acela al *putridului* și al *excremențialului*: la el se apelează cu o voluptate agresivă, prin tehnica preschimbării în ordură a adversarului, adică prin tehnica fecalizării. Miasme pestilențiale, dejecții, putregaiuri încheagă viziuni ale haznalei ori latrinei ridicată la rang existențial. Prin acest registru, adversarul este batjocorit în mod absolut: ca dejecție, el este ridiculizat grotesc, spre a fi neantizat. Scatologia vizează macularea lui completă, dar nu oricum, ci în chipul cel mai abject cu putință.

Al șaptelea registru este cel *sexual* sau *libidinos*. Este extrem de violent, pentru că încalcă cele mai intime tabú-uri. Ca și în cazul registrului excremențial, și în acesta injuratoriile manifestă o voluptate orgasmică atunci când atacă. Organele sexuale ale celor incriminați sau cutumele lor erotice sînt ironizate direct sau prin aluzii, fiind preferate porecla denigratoare, anagrama licențioasă, jocuri de cuvinte cu efect libidinos, metafore și metonimii jignitoare. Fantezia este explozivă în acest registru, tocmai fiindcă ea rîvnește să-l spurce pe adversar în chip iremediabil.

Registrul al optulea este cel *funebru*. Prin intermediul lui este vizată senectutea celor incriminați, mizîndu-se pe acuza unei decrepitudini cu efect repulsiv. De obicei, acest registru apelează la un atac corporal frontal, scopul fiind anihilarea existențială a celui incriminat, extincția acestuia.

În sfîrșit, ultimul registru, al nouălea, este cel *xenofob* și *rasist*. În România, acuza la adresa veneticilor a făcut carieră de-a lungul vremurilor în chip mai mult sau mai puțin motivat: era justificată această acuză în timpuri de sclavie națională și nejustificată în cele ale suveranității înfăptuite definitiv. Antisemitismul și-a avut punctul său nodal în perioada interbelică, dar el a funcționat atît înainte, cît și după cel de-al doilea război mondial. În comunism, s-a remarcat antioccidentalismul cultivat de liderii români, fie din subordonare politică față de sovietici (epoca Gheorghiu-Dej), fie din naționalism megalomanic (epoca Ceaușescu). În postcomunism, două alte reacții au izbucnit cînd și cînd: antimaghiarismul stimulat de naționalismul șovin al cîtorva partide extremiste și antițigănistul catalizat de excesele infracționale ale unei etnii greu de controlat administrativ și social; acestea au fost secondate, mai rar, de puseuri antisemite.

Iată, prin urmare, cele nouă registre ale imaginarului lingvistic violent care funcționează în mentalul românesc. Dar patru au făcut carieră aparte pentru modul spectaculos-inventiv în care s-a apelat la ele: registrul infracțional, cel bestial, cel putrid-excremențial și cel libidinos. În cazul ultimelor două, așa cum am remarcat deja, voluptatea agresorilor a atins cote orgasmice. Nu toți autorii și gazetele (revistele) analizate în acest eseu apelează în mod ierarhizat sau demonstrativ înlănțuit la cele nouă registre definite anterior. Unii decupează registrul putrid de acela

excremențial, alții amplifică registrul de tip bestiariu, surdinizându-le pe celelalte. Fără să ajungă a se constitui într-o categorie definitorie, câțiva dintre publiciștii analizați creează un spațiu aparte prin procedeul unei corporalizări violente a unor concepte abstracte (România, spre exemplu). În altă ordine de idei, apoi, atacul corporal (diferit de corporalizare) este emblematic pentru mentalul românesc, obsedat de materialitatea cărnii, de sancționarea ei acidă. Și aceasta nu fiindcă românii, în general, ar prefera dimensiunea sufletească, acordând spiritului o valoare majoră, ci doar fiindcă, simțindu-se consistenți mai ales în materialitatea trupească, cei care critică atacă ceea ce este mai apropiat și mai vulnerabil pentru ei înșiși, ceea ce le este mai la îndemână.

Imaginarul lingvistic violent din postcomunismul românesc ocupă un loc special în cartea de față, din mai multe motive. Mai întâi fiindcă defularea lingvistică a fost o urmare firească, la nivel emoțional, după căderea regimului comunist în care funcționase legea cenzurii și faimoasa limbă de lemn. Explozia verbală de după decembrie 1989 ar putea fi, de aceea, înțeleasă prin metafora nou-născutului care (re)învață să vorbească. Această violență lingvistică descătușată, instaurată după căderea comunismului, a devenit, la un moment dat, încălcătoare de tabú-uri, promovând derapaje verbale. Cea mai vizibilă a fost tendința de sexualizare a limbajului. În campaniile electorale, care au fost dure (mai ales în 1990), violența lingvistică a ținut și de o teatralitate ce implica rivalitatea incorectă, reglarea de conturi, supraviețuirea după legea junglei etc. Nu în ultimul rând, anumite segmente din mass-media au promovat o violență lingvistică în sens comercial, pentru a seduce subliminal publicul (într-o *captatio benevolentiae* de tip morbid-insidios, să spunem). În comunism, violența lingvistică fusese disciplinată și exact orientată, ea fiind îngăduită doar împotriva "dușmanilor poporului"; altfel, limba de lemn nu permitea nici o derogare de la demagogia vremurilor. Înainte de comunism, România fusese marcată de democrații integrale sau parțiale, dar care, cu toate, nu limitaseră decât efemer libertatea de exprimare și opinie, astfel încât violența lingvistică și imaginarul său putuseră să funcționeze în voie. După patruzeci și cinci de ani de comunism, însă, verva s-a dovedit a fi incendiară, adesea, depășind orice limite. Cine sîntem noi, românii, după felul în care vorbim și scriem? Povestea aceasta o va spune cartea de-acum, prin câteva studii de caz, selective.

Retrospectivă

Iată acum, pe scurt, sinteza a ceea ce am investigat, prin intermediul unor autori-cheie ori gazete și reviste pe care le-am considerat reprezentative pentru anumite epoci și pentru mentalul românesc.

Ca pamfletar, Eminescu poate fi taxat astăzi, printr-o sintagmă la modă, drept incorect politic: el a fost xenofob coleric mai ales împotriva grecilor liberali (proiectați ca "vampiri") și de-abia apoi a evreilor (văzuți ca "otrăvitori"). Desfrîul corupției politice, politicienii-cocote, pornocrația morală, orgia demagogiei au sporit efectul de infecție a nației, supralicitat de publicistul de la *Timpu*. Când patetic, când ironic-inflamat, Eminescu a funcționat înăuntrul unei mistici a României și a românismului, cărora le-a căutat rădăcinile într-o Dacie mitizată. Alergia lui la venetici și-a căutat motivația într-o românofagie practică în scop degenerativ și uzurpator. Eminescu s-a temut de o posibilă metamorfoză a României într-o Americă dunăreană, Belgie a Orientului sau Eldorado al raselor străine. Veneticii reprezentau ideea de "gangrenă", "gunoi" ori "putrejune", pe care chirurgul și autopsistul moral Eminescu se simțea dator să le sancționeze. Patetismul său l-a făcut să corporalizeze imaginea României, mizînd pe efecte emoționale: țara era arătată ca un trup desangvinizat, rănit și bubos sau, în caz extrem, ca un cadavru sîngerînd și mutilat.

Limbajul colorat al lui Caragiale, publicistul, reține imediat atenția, alături de histrionismul său buf și verva acidă. Ceea ce nu-i iartă Caragiale, României, este structura de țară a bacșișului și a hatîrului, adică bizantinismul ramificat. Componenta etică, la Caragiale, are simț deratizator, fără patosul eminescian. Ochiul său sintetizează bufoneria, desăvîrșind-o prin grotesc. Din cînd în cînd Caragiale are puseuri împotriva veneticilor, fără să ajungă însă la viziunea românofagă pe care le-o atribuia Eminescu. În schimb, el taxează românismul "verde", șovin, acuzînd "lătrătura patriotică" și exemplificînd toate aceste anti-virtuți în mofturi. Invectivele sale au, totuși, la nivel de limbaj, destule în comun cu Eminescu publicistul. Grecizările și turcismele sale acuzatoare aduc, însă, nuanțe noi: politicaștrii și, în general, indivizii corupți din toate sferile sociale, sînt "malaxalele, caradalele, budalalele și paciaurile", termeni pe care Eminescu nu îi folosea, de pildă. În mod previzibil, și Caragiale decretează o stare de "infecție" a nației, produsă în trepte ierarhice, de la "bale patriotice" la "orduri". Mai puțin brutal și inflammat decît Eminescu, dar la fel de demolator etic acolo unde decriptează un viciu, Caragiale nu uită niciodată plăcerea produsă de spectacolul de circ.

Insolența ori, de ce nu, ferocitatea lingvistică a lui Tudor Arghezi este una încălcătoare de tabú-uri în mod absolut. Adept al *țepeșismului* pe care el însuși îl formulează, adică al tragerii în țeapă a viciilor românești, Arghezi se dorește un justițiar spectaculos grotesc (cel puțin prin apelul masiv la registrul putrid-excremental). Pamfletarul nu evită, de altfel, să folosească verbul a înjura, pentru a-și califica insolența dusă pînă la extrem. Îi plac artificiile morbide, pentru că subliniază indecența lumii pe care o sancționează: de aceea, închipuie un mare circ al lumii (populat cu bestii

și bestiole care, din cînd în cînd, mai au trăsături umane), pentru că vede în zoomorfism un bun instrument moralizator. Virulența sa absolută se manifestă, însă, prin aplicarea unei chirurgii majore catalizate de infectarea nației ("împuțiciunea" sau "împuțirea" este simptomul care decretează starea de urgență și de asediu a nației) cu tot felul de boli etice. Putregaiul este ridicat la rang de materie primordială, dar în sens ironic. Din dejecții, Arghezi construiește un uriaș edificiu-hasna al politicii. Ca arhitect moral, el nu uită templul-bordel al unor instituții precum politica, presa, dar și Biserica. Indivizii sînt culpabili prin faptele și vorbele lor, dar și fiindcă ei sînt tarați din naștere, fiind iviți dintr-un "coit defectuos". Nu este vorba de români, în general, ci de românii corupți, impostori, lichele (lista este, însă, mult mai lungă).

În perioada interbelică și în timpul celui de-al doilea război mondial, imaginarul lingvistic violent al extremei drepte românești a apelat, previzibil pentru starea politică europeană, la antisemitism și la minarea ideii de democrație. Tot ceea ce fusese înainte era declarat putred-confuz, de aici urgența deparazitării, respectiv a "des-judaizării". Extremiștii se doreau a fi "chirurgi" salubrizatori, practicînd epurări lingvistice care au dus, în cele din urmă, și la epurări efective. Sloganurile tipărite în gazeta *Porunca Vremii*, de pildă, ațîțau românii la violență împotriva evreilor, dar îi ațîțau și pe români împotriva românilor, întrucît, în această logică fratricidă, românii care nu practicau antisemitismul erau vinovați de trădare de neam. Se miza, în acest caz pe o publicitate subliminală, cu strategiile ei hipnotice și tehnicile ei de seducție la adresa populației. Erijați în îngeri păzitori ai nației, extremiștii naționaliști și-au îngăduit, astfel, derogări de la conduita gazetărească decentă, practicînd agresiunea explicită, cu aere de investire misionară.

Comuniștii vor prelua de la antecesorii lor tot ceea ce se putea moșteni ca violență lingvistică, înlocuindu-i pe foștii dizgrațiați ai extremei drepte (evreii, în principal) cu oricine putea să intre în categoria de "dușman al poporului" (o categorie foarte permisivă la nivel de abuzare socio-politică, dar și existențială). Afirmîndu-și viril propaganda de stînga (mai cu seamă în oficiosul *Scînteia*), comuniștii, prin intermediul gazetelor și proceselor publice, aplică violul și castrarea simbolice celor pe care îi consideră indezirabili și inamici, la nivel politic. "Falusul" (verbal al) Partidului Comunist (ori Muncitoresc) acționează vigilent și agresiv de cîte ori are ocazia, pentru a-i taxa pe cei presupuși a fi culpabili de anti sau non-comunism (ori chiar de indiferentism). La această mașinărie falică participă și femeile-comisar, virilizate nu doar propagandistic. "Organul" se dorește a fi unul igienizator, violînd sau castrînd întru salubritate, pentru a îndepărta "plaga", "molima", "cloaca" reprezentată de "dușmanii poporului". Funcționează mai ales la începutul primei etape a comunismului românesc o verbalizare ierarhică a secvențelor punitive la care sînt expuși inamicii comunismului: de la a demasca pînă la a lichida drumul e lung și tendențios-inchizitorial. Pentru că epurările și purificarea riscau să nu fie îndeajuns de igienizante, violența lingvistică a extremei stîngi apelează la linșarea mediatică a celor incriminați. "Violați" și "castrați", aceștia au două posibilități: ori să piară în propria lor lege (fără să fi cedat în

fața Puterii comuniste, fiind aruncați în închisori și lagăre), ori să se reeduce și să accepte "spălarea creierului".

Proaspătul postcomunism românesc instaurat după revoluția din decembrie 1989 nu a uitat manierele lingvistice ale comunismului pe care îl continua în mod criptic. Ziarele *Adevărul*, *Azi* și *Dimineața* și postul național de televiziune (TVR 1) care, cel puțin în 1990, au susținut politica Frontului Salvării Naționale (organul votat majoritar la primele alegeri libere din România postcomunistă, marcat de sechele ale mentalității totalitare) și a președintelui Ion Iliescu (fost aparatcic comunist, căzut în dizgrația lui Ceaușescu, și considerat, în cultura politică subterană din timpul ultimei etape a ceșismului, drept dizident), au apelat la un imaginar violent pentru a-i incrimina pe românii anti-FSN și anti-Iliescu, grupați în jurul partidelor istorice renăscute (PNȚCD și PNL fiind cele mai importante), uniți în cadrul manifestației maraton din Piața Universității 1990 sau în jurul unei organizații apolitice precum Alianța Civică. Și în acest caz se poate vorbi de o mașinărie falică verbală, ori de un "viol" sau "castrare" lingvistice la adresa celor care nu conveneau Puterii postcomuniste nou instituite. Aceeași serie de verbe ațîțitoare (cultivate și în prima etapă a comunismului românesc), conținând toate nuanțele de la a înfiera la a lichida, este vizibilă în 1990. Libertatea de exprimare, înțeleasă anarhic, a completat, de aceea, violența oricum tendențioasă, după model comunist, care a râvnit să-i schimonosească mediatic pe cei care se abăteau de la canonul politic majoritar.

Tot în 1990 apare revista *România Mare* (condusă de Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor, ambii fiind foști susținători ai regimului Ceaușescu), care va practica cea mai mare violență de limbaj, la modul ritualic și programatic, împotriva foștilor dizidenți ai vechiului regim, intelectuali de elită insultați și calomniați pentru "vina" de a fi protestat contra regimului Iliescu din primii ani ai postcomunismului românesc (președintele Ion Iliescu și primul ministru de atunci, Petre Roman, au fost cei care au permis strategic apariția revistei *România Mare*). Batjocorirea personalităților culturale ale României (pe lângă aceștia, este vorba și de liderii partidelor istorice renăscute după revoluția din decembrie 1989) implica în mod demonstrativ ideea de circ, cu scop defulatoriu la adresa cititorilor care ar fi văzut spurcate metodic figuri de marcă ale României contemporane. Limbajul pungășesc, pe care îl admirau Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor, a fost utilizat, de aceea, cu voluptate injuriatoare. Nimic nu a prisosit în știința infamiei, limba română devenind, sub pana gazetarilor de la *România Mare* (consacrată, de fapt, ca gazetă scatologică) o materie dejecțională.

Dar postcomunismul românesc este marcat și de un imaginar lingvistic violent care dorește să sancționeze prin umor negru și zeflema viciile nației: este cazul revistelor *Academia Cațavencu* și *Plai cu boi* care, cârcotașe și hître, apelează, fie la un stil intenționat argotic, fie la ironia fină, făcînd din bășcălie o manieră sanificatoare național. Efectul este hilar, dar și moralizator, fiindcă grotescul coroziv produce reacții etice. Se apelează la un carnavalesc adaptat pentru România

postcomunistă, secondat de un ludic șugubăț care are darul de a corecta și îndrepta, cel puțin teoretic. Insolența de tip arghezian este moștenită de histrionii de la cele două reviste, care rîvnesc să-și afirme vocația de mucaliți și teatralitatea de *tricksteri*. Politica "curvă" este ironizată copios, dar și naționalismul "verde", fiind folosit registrul excremental pentru a fi taxată corupția care a transformat țara într-o hasna. Dublul tăiș al imaginarului violent promovat de *Academia Cațavencu* și *Plai cu boi* este limpede: pe de o parte sînt ridiculizate defectele românilor (mai ales ale politicianilor) la sfîrșit și început de milenii, pe de altă parte este afirmată o etică a pamfletului, acesta fiind singurul apt (oricît de dur) să sancționeze pe măsură ceea ce se întîmplă în postcomunismul românesc.

Scrisorile de amenințare și de spurcare la adresa Anei Blandiana (fie ele publice ori particulare) alcătuiesc, la rîndul lor, o mostră elocventă pentru imaginarul lingvistic violent al postcomunismului românesc în care au răbufnit complexe, inhibiții, defulări legate de intelectualii de elită (fiindcă, asemeni Anei Blandiana, și alte personalități, considerate indezirabile de Puterea neocomunistă, au primit astfel de mesaje). Publicate mai întîi în gazete cu largă audiență, este posibil ca textele respective să-i fi stimulat pe injuratorii-autori ai scrisorilor particulare expediate poetei care, adesea, par să fie niște simpli executanți ai unor indicații oficiale, de culise. Este probabilă existența unor "eminente cenușii" care au gîndit ceremonia, ritmicitatea și poate chiar conținutul standardizat al respectivelor scrisori de amenințare și spurcare, atunci cînd nu a fost vorba despre indivizi reali, "indignați" politic ori "dezamăgiți" de protestele poetei la adresa Puterii și a președintelui Ion Iliescu.

Astfel se înfățișează mentalitatea românească radiografiată prin intermediul imaginarului lingvistic violent pe parcursul a mai bine de un secol. Eseul de față nu s-a dorit, însă, a fi un îndreptar, ci o fotografie de grup. Fie că această fotografie de grup va fi privită cu ochiul liber, cu lupa sau cu lornionul, autoarea a gîndit-o doar ca pe o încercare subiectivă de a-și înțelege propriul popor și nimic mai mult.